

13.9.2016

PROJEKT SPRAWOZDANIA

w sprawie europejskiego filaru praw socjalnych
(2016/2095(INI))

Komisja Zatrudnienia i Spraw Socjalnych

Sprawozdawczyni: Maria João Rodrigues

SPIS TREŚCI

Strona

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO	3
--	---

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie europejskiego filaru praw socjalnych (2016/2095(INI))

Parlament Europejski,

- uwzględniając Traktat o Unii Europejskiej, Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej,
- uwzględniając Europejską kartę społeczną, jej protokół dodatkowy oraz jej zmienioną wersję, która weszła w życie w dniu 1 lipca 1999 r.,
- uwzględniając Wspólnotową kartę socjalnych praw podstawowych pracowników przyjętą w dniu 9 grudnia 1989 r.,
- uwzględniając konwencje i zalecenia Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP),
- uwzględniając istniejące prawodawstwo UE, mechanizmy koordynacji polityki i instrumenty finansowe w obszarze zatrudnienia, polityki społecznej, polityki gospodarczej i pieniężnej, rynku wewnętrznego, swobodnego przepływu towarów, osób, usług i kapitału, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej,
- uwzględniając konkluzje Rady Europejskiej z dnia 25–26 marca 2010 r. oraz z dnia 17 czerwca 2010 r., a także komunikat Komisji z dnia 3 marca 2010 r. zatytułowany „Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” (COM(2010)2020),
- uwzględniając wytyczne polityczne dla Komisji pt. „Nowy początek dla Europy: mój program na rzecz zatrudnienia, wzrostu, sprawiedliwości oraz zmian demokratycznych”, przedstawiony przez Jeana-Claude’a Junckera w dniu 15 lipca 2014 r.,
- uwzględniając sprawozdanie w sprawie dokończenia budowy europejskiej unii gospodarczej i walutowej („sprawozdanie pięciu przewodniczących”) z dnia 22 czerwca 2015 r.,
- uwzględniając komunikat Komisji z dnia 8 marca 2016 r. pt. „Rozpoczęcie konsultacji w sprawie europejskiego filaru praw socjalnych” (COM(2016)0127) oraz załączniki do niego,
- uwzględniając komunikat Komisji z dnia 2 czerwca 2016 r. pt. „Europejski program na rzecz gospodarki dzielenia się” (COM(2016)0356),
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 6 lipca 2016 r. w sprawie strategicznych priorytetów programu prac Komisji na 2017 r.¹,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 8 października 2015 r. w sprawie stosowania

¹ Teksty przyjęte, P8_TA(2016)0312.

dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy¹,

- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 23 października 2015 r. w sprawie zmniejszenia nierówności ze szczególnym uwzględnieniem ubóstwa dzieci²,
 - uwzględniając swoją rezolucję z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie strategicznych ram UE dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy na lata 2014–2020³,
 - uwzględniając swoją rezolucję z dnia 7 lipca 2016 r. w sprawie wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych ze szczególnym uwzględnieniem uwag podsumowujących Komitetu do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych ONZ⁴,
 - uwzględniając swoją rezolucję z dnia [15 września 2016 r.] w sprawie dumpingu socjalnego w Unii Europejskiej (2015/2255(INI))⁵,
 - uwzględniając swoją rezolucję z dnia [13 września 2016 r.] w sprawie tworzenia na rynku pracy warunków sprzyjających równowadze między życiem zawodowym a prywatnym (2016/2017(INI))⁶,
 - uwzględniając swoją rezolucję z dnia 20 listopada 2012 r. w sprawie paktu na rzecz inwestycji społecznych – reakcja na kryzys⁷ oraz uwzględniając opracowany przez Komisję pakiet dotyczący inwestycji społecznych z dnia 20 lutego 2013 r.,
 - uwzględniając opracowanie MOP z 2016 r. pt. „Building a social pillar for European convergence” [Budowanie filaru społecznego na potrzeby konwergencji europejskiej],
 - uwzględniając liczne uwagi przekazane przez partnerów społecznych, organizacje społeczeństwa obywatelskiego i inne zainteresowane strony oraz wymianę poglądów przeprowadzoną z niektórymi z tych podmiotów w dniu 1 września 2016 r.,
 - uwzględniając art. 52 Regulaminu,
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Zatrudnienia i Spraw Socjalnych (A8-0000/2016),
- A. mając na uwadze, że Unia Europejska potrzebuje zmiany paradygmatu idącą w stronę silnego europejskiego modelu społecznego opartego na solidarności, sprawiedliwości społecznej, sprawiedliwym podziale bogactwa, równouprawnieniu płci, wysokiej jakości publicznym systemie kształcenia, wysokiej jakości miejscach pracy i zrównoważonym wzroście gospodarczym, który to model zapewni każdemu dobrą ochronę socjalną, wzmocni pozycję grup szczególnie wrażliwych, zwiększy uczestnictwo w życiu obywatelskim i politycznym oraz poprawi standard życia

¹ Teksty przyjęte, P8_TA(2015)0351.

² Teksty przyjęte, P8_TA(2015)0401.

³ Teksty przyjęte, P8_TA(2015)0411.

⁴ Teksty przyjęte, P8_TA(2016)0318.

⁵ Dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym.

⁶ Dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym.

⁷ Teksty przyjęte, P7_TA(2012)0419.

wszystkich obywateli, przez co osiągnie cele i zrealizuje prawa określone w traktatach UE, Karcie praw podstawowych i Europejskiej karcie społecznej;

- B. mając na uwadze, że Komisja ma na wiosnę 2017 r. przedstawić propozycję obowiązującego europejskiego filaru praw socjalnych;
1. zwraca uwagę, że europejski filar praw socjalnych nie może ograniczać się do deklaracji zasad lub dobrych intencji, ale musi obejmować rzeczywiste treści (prawodawstwo, mechanizmy kształtowania polityki i instrumenty finansowe) wywierające pozytywny wpływ na życie obywateli w krótkiej perspektywie i umożliwiające wsparcie integracji europejskiej w XXI w. przez skuteczną ochronę praw socjalnych i celów określonych w traktatach, wzmacnianie spójności i pozytywnej konwergencji społeczno-gospodarczej oraz przyczynienie się do ukończenia UGW;
 2. zaznacza, że europejski filar praw socjalnych powinien dać obywatelom Unii silniejsze środki pozwalające utrzymać kontrolę nad ich życiem i sprawić, aby rynki służyły podnoszeniu jakości życia i zrównoważonemu rozwojowi;

Modernizacja dotychczasowych standardów socjalnych

3. wzywa do przyjęcia dyrektywy w sprawie uczciwych warunków pracy dla wszystkich form zatrudnienia, zapewniającej każdemu zatrudnionemu podstawowy zbiór możliwych do wyegzekwowania praw, w tym do równego traktowania, ochrony socjalnej, ochrony w przypadku zwolnienia, ochrony zdrowia i bezpieczeństwa, a także przepisy dotyczące czasu pracy i odpoczynku, wolności zrzeszania się i posiadania przedstawicieli, negocjacji zbiorowych, działań zbiorowych, dostępu do szkolenia oraz praw do odpowiednich informacji i konsultacji; podkreśla, że dyrektywa ta powinna mieć zastosowanie do pracowników, a także do wszystkich osób pracujących na podstawie nietypowych form zatrudnienia, takich jak praca na czas określony, praca w niepełnym wymiarze czasu, praca na wezwanie, samozatrudnienie, crowdworking, staż czy praktyka; wnosi o odpowiednie unowocześnienie dorobku UE, tak aby miał on zastosowanie do wszystkich zatrudnionych;

Dobre i uczciwe warunki pracy

4. wzywa do podjęcia stanowczych działań na rzecz pewności prawa co do pojęcia „zatrudnienie”, także w przypadku pracy wykonywanej za pośrednictwem platform cyfrowych; podkreśla, że umowy na czas nieokreślony powinny pozostać normą ze względu na ich znaczenie dla bezpieczeństwa społeczno-ekonomicznego; apeluje, aby dyrektywa w sprawie uczciwych warunków pracy zawierała odpowiednie minimalne standardy, które należy zapewnić w przypadku bardziej niepewnych form zatrudnienia, w szczególności:
 - a) godziwe warunki pracy w odniesieniu do staży, praktyk i przygotowania zawodowego oraz zakaz staży, praktyk i przygotowania zawodowego bez wynagrodzenia lub za tak niskie wynagrodzenie, że zatrudnieni nie są w stanie związać końca z końcem;
 - b) w przypadku pracy wykonywanej za pośrednictwem platform cyfrowych – definicję zatrudnienia, w mniejszym stopniu uzależnionego od łącznego spełnienia

wszystkich odpowiednich kryteriów;

- c) ograniczenia dotyczące pracy na wezwanie: należy zakazać umów zerogodzinowych oraz zagwarantować wszystkim zatrudnionym pewien podstawowy czas pracy;
- 5. zwraca uwagę na potrzebę odnowienia pozytywnej konwergencji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do płac na obszarze całej UE; wzywa Komisję, by aktywnie popierała szerszy zakres stosowania negocjacji zbiorowych; jest zdania, że zapewnienie godziwych płac zapewniających utrzymanie wymaga ustalenia płac minimalnych na godziwym poziomie; zaleca wprowadzenie krajowych płac minimalnych w drodze prawodawstwa lub negocjacji zbiorowych, przy czym celem powinna być minimalna płaca w wysokości co najmniej 60 % przeciętnego wynagrodzenia w danym kraju;
- 6. przypomina, że prawo do zdrowych i bezpiecznych warunków pracy obejmuje także ograniczenia dotyczące czasu pracy oraz przepisy regulujące minimalny czas odpoczynku i urlop coroczny; oczekuje, że Komisja przedstawi wnioski dotyczące przepisów i innych konkretnych środków pozwalających zapewnić przestrzeganie tego prawa w odniesieniu do wszystkich zatrudnionych, które odzwierciedlałyby ogół dostępnej obecnie wiedzy na temat zagrożeń związanych ze zdrowiem i bezpieczeństwem;
- 7. podkreśla wagę praw grupowych; oczekuje od Komisji zwiększenia konkretnego wsparcia na rzecz wzmocnienia dialogu społecznego w państwach członkowskich i sektorach, w których jest on słaby ze względu na przedłużający się kryzys lub przewagę nietypowych form zatrudnienia;

Odpowiednia i zrównoważona ochrona socjalna

- 8. popiera bardziej zintegrowane zapewnianie świadczeń z tytułu ochrony socjalnej i świadczenie usług społecznych, gdyż przekłada się to na większą zrozumiałość i dostępność państwa opiekuńczego bez osłabiania ochrony socjalnej; wskazuje na znaczenie informowania obywateli o prawach socjalnych oraz na potencjał rozwiązań z zakresu administracji elektronicznej (obejmujących ewentualnie europejską kartę ubezpieczenia społecznego), które mogą podnieść świadomość poszczególnych osób, a także pomóc pracownikom mobilnym w ustalaniu ich składek i uprawnień;
- 9. uznaje znaczenie powszechnego i szybkiego dostępu do przystępnej cenowo profilaktycznej i leczniczej opieki zdrowotnej na wysokim poziomie; zwraca uwagę, że wszyscy zatrudnieni muszą być objęci ubezpieczeniem zdrowotnym;
- 10. ma świadomość, że wydłużające się średnie trwanie życia i kurczące się zasoby siły roboczej stanowią wyzwanie dla stabilności systemów emerytalnych i solidarności międzypokoleniowej; przypomina, że najlepszą reakcją jest podwyższenie ogólnego wskaźnika zatrudnienia; jest zdania, że wiek emerytalny powinien odzwierciedlać inne czynniki oprócz średniego trwania życia, w tym tendencje na rynku pracy, wskaźnik obciążenia ekonomicznego, współczynnik urodzeń oraz różnice w uciążliwości warunków pracy;
- 11. nalega, aby wszyscy zatrudnieni zostali objęci ubezpieczeniem od przymusowego bezrobocia lub zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu, w powiązaniu z pomocą w

poszukiwaniu pracy i inwestycjami w szkolenie (przekwalifikowanie);

12. wzywa do ustanowienia europejskich ram systemów minimalnych dochodów; podkreśla znaczenie takich systemów dla zachowania godności ludzkiej, a także pełnioną przez nie rolę inwestycji społecznych umożliwiających odbywanie szkoleń lub poszukiwanie pracy;
13. zgadza się, że wszystkim osobom niepełnosprawnym należy zapewnić usługi wspierające i podstawowe bezpieczeństwo finansowe, pozwalające im na życie na godnym poziomie i umożliwiające włączenie społeczne;
14. jest zdania, że dostęp do przystępnych cenowo usług opieki długoterminowej na wysokim poziomie, w tym opieki w domu pacjenta, stanowi prawo, którego przestrzeganie należy zapewnić z pomocą odpowiednio wykwalifikowanego personelu zatrudnionego na godziwych warunkach; uważa, że gospodarstwom domowym o niskich dochodach należy zatem zapewnić odpowiednie usługi publiczne i ulgi podatkowe; ponownie wzywa do ustanowienia przepisów dotyczących urlopu dla opiekunów, z odpowiednim wynagrodzeniem i ochroną socjalną;
15. jest zdania, że ubóstwo dzieci stanowi poważny problem, w odniesieniu do którego UE powinna podejmować szeroko zakrojone działania; wzywa do sprawnego wdrożenia gwarancji dla dzieci we wszystkich państwach członkowskich, tak aby każde dziecko żyjące obecnie w ubóstwie miało dostęp do bezpłatnej opieki zdrowotnej, bezpłatnego szkolnictwa, bezpłatnej opieki, godnych warunków mieszkaniowych i odpowiedniego żywienia;
16. wzywa do przyjęcia przepisów zapewniających osobom w potrzebie, w tym oczywiście osobom bezdomnym, możliwość korzystania z mieszkań socjalnych lub odpowiednich dodatków mieszkaniowych oraz zapewniających osobom wymagającym szczególnego traktowania i ubogim gospodarstwom domowym ochronę przed eksmisją; wzywa do stworzenia bodźców podatkowych, które pomagałyby osobom młodym o niskich dochodach zakładać własne gospodarstwa domowe; wzywa do intensywniejszego wykorzystywania EFIS do wspierania rewitalizacji miast i zapewniania mieszkań w przystępnych cenach;
17. wzywa do przyjęcia przepisów zapewniających sprawiedliwy dostęp do przystępnych cenowo usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym i innych niezbędnych usług na wysokim poziomie, takich jak usługi w zakresie komunikacji elektronicznej, energetyki i transportu oraz usługi finansowe; podkreśla rolę przedsiębiorstw społecznych;

Równe szanse i dostęp do rynku pracy

18. popiera gwarancję umiejętności, która stanowi nowe prawo umożliwiające wszystkim zdobycie podstawowych w XXI wieku umiejętności, w tym umiejętności cyfrowych; zaznacza, że stanowi to ważną inwestycję społeczną wymagającą odpowiedniego finansowania;
19. wyraża zaniepokojenie powszechną niepewnością zatrudnienia będącą wynikiem nadmiernego wykorzystywania umów „nietypowych”; podkreśla znaczenie zapewnienia wystarczających zasobów instytucjonalnych i budżetowych dla odpowiedniej ochrony

osób pracujących na podstawie nietypowych form zatrudnienia; uważa w szczególności, że:

- a) należy rozszerzyć systemy ubezpieczeń społecznych, tak aby wszyscy pracownicy mogli gromadzić uprawnienia zapewniające bezpieczeństwo finansowe w sytuacjach takich jak bezrobocie, wymuszona praca w niepełnym wymiarze godzin czy też przerwy w karierze zawodowej ze względów rodzinnych lub związanych ze szkoleniami;
 - b) wszyscy zatrudnieni powinni posiadać indywidualne konta aktywności, które byłyby łatwo dostępne z poziomu strony internetowej lub aplikacji na smartfon, i na których możliwe byłoby sprawdzanie uprawnień socjalnych;
20. zaznacza, że zapewnienie przekwalifikowania zawodowego wymaga odpowiednich inwestycji, zarówno w zasoby instytucjonalne publicznych służb zatrudnienia, jak i we wspieranie samodzielnego poszukiwania pracy i podnoszenia umiejętności;
21. wzywa do pełnego wdrożenia gwarancji dla młodzieży w stosunku do wszystkich osób poniżej 30. roku życia, a także zalecenia w sprawie długotrwale bezrobotnych; zaznacza, że stanowią one ważne reformy strukturalne i inwestycje społeczne wymagające odpowiedniego finansowania;
22. jest zdania, że istnieje pilna potrzeba zdecydowanego postępu w dziedzinie równouprawnienia płci i równowagi między życiem zawodowym a prywatnym; uważa w szczególności, że:
- a) dyrektywa 2006/54/WE powinna zostać zmieniona w celu wzmocnienia istniejących mechanizmów zapewniania równego traktowania mężczyzn i kobiet, zlikwidowania utrzymującego się zróżnicowania wynagrodzeń i emerytur ze względu na płeć oraz ograniczenia segregacji rynku pracy;
 - b) istnieje potrzeba przedstawienia nowych wniosków ustawodawczych w sprawie systemów urlopów ze względów rodzinnych, w tym urlopu macierzyńskiego, urlopu ojcowskiego, urlopu rodzicielskiego lub ze względów rodzinnych oraz urlopu opiekuńczego, które zachęcałyby do równego wykorzystywania tych urlopów przez mężczyzn i kobiety we wszystkich kategoriach zatrudnionych, by poprawić dostęp kobiet do rynku pracy i ich pozycję na tym rynku, a także ułatwić znalezienie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym;
23. wzywa Komisję do przedstawienia nowych konkretnych środków zapobiegania dyskryminacji i zapewniania równych szans;

Sprawiedliwa mobilność

24. zwraca uwagę, że mobilność pracowników w UE stanowi prawo, którego egzekwowanie należy wspierać, ale które nie powinno być narzucane pracownikom z powodu złych warunków panujących w ich rodzinnych regionach i nie powinno podważać standardów socjalnych w krajach przyjmujących;

Opracowywanie środków pozwalających osiągnąć rezultaty w praktyce

25. wzywa Komisję do zaprezentowania jasnego planu działania w zakresie aktualizacji przepisów i innych środków niezbędnych do pełnego wdrożenia w praktyce europejskiego filaru praw socjalnych; zaznacza, że w przypadku kolizji przepisów należy we właściwy sposób stosować horyzontalną klauzulę społeczną (art. 9 TFUE);
26. jest zdania, że cel pozytywnej konwergencji społecznej powinien opierać się na zestawie założeń odzwierciedlających strategię „Europa 2020” oraz cele zrównoważonego rozwoju, którymi należy się kierować przy koordynacji polityki gospodarczej, polityki zatrudnienia i polityki społecznej w UE; uważa, że te zamierzenia mogą także stanowić element kodeksu konwergencji, który jest obecnie rozważany w odniesieniu do strefy euro, oraz opierać się na następujących wskaźnikach, na które bezpośredni wpływ wywiera polityka publiczna:
- a) wskaźnik wczesnego kończenia nauki;
 - b) stopa bezrobocia;
 - c) odsetek młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nie szkolącej się (młodzieży NEET);
 - d) wskaźnik zagrożenia ubóstwem;
 - e) wskaźnik ubóstwa pracujących;
 - f) ubóstwo dzieci;
 - g) dostęp do opieki nad dziećmi i edukacji przedszkolnej;
 - h) zakres stosowania negocjacji zbiorowych;
 - i) całkowita stopa inwestycji (nakłady brutto na środki trwałe i inwestycje społeczne);
 - j) wskaźnik obciążenia ekonomicznego;
27. wzywa do zrównoważenia europejskiego semestru, tak aby istniejąca tablica wyników zawierająca kluczowe wskaźniki zatrudnienia i wskaźniki społeczne oraz nowy kodeks konwergencji były bezpośrednio uwzględniane przy formułowaniu zaleceń dla poszczególnych krajów i dla strefy euro, a także do uruchomienia instrumentów UE; nalega na przypisanie większej roli dialogowi makroekonomicznemu z partnerami społecznymi; jest zdania, że „nadzór makrospołeczny” ma ogromne znaczenie dla uniknięcia sytuacji, w której niwelowanie zakłóceń równowagi ekonomicznej prowadzi do pogorszenia sytuacji w dziedzinie zatrudnienia i sytuacji społecznej;
28. wzywa do stosowania przy wdrażaniu paktu stabilności i wzrostu „srebrnej zasady” inwestycji społecznych, a mianowicie do rozważenia możliwości korzystnego traktowania niektórych publicznych inwestycji społecznych mających wyraźnie pozytywny wpływ na wzrost gospodarczy (np. opieki nad dziećmi, kształcenia i szkoleń) przy ocenie deficytów budżetowych i zgodności z zasadą 1/20;
29. zaznacza, że występujące obecnie zjawiska kapitałochłonnej produkcji, wysokiego

poziomu nierówności i ciągłego upowszechniania się „pracy nietypowej” pociągają za sobą potrzebę zwiększenia roli ogólnych dochodów podatkowych we współfinansowaniu systemów ubezpieczeń społecznych z myślą o zapewnieniu godziwej ochrony socjalnej dla wszystkich;

30. ponawia wezwanie do podniesienia pułapów WRF na lata 2014–2020 w celu uporania się z rosnącymi potrzebami; wzywa zwłaszcza do:

- a) wzmocnienia Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych;
- b) zwiększenia wielkości Europejskiego Funduszu Społecznego, EFG i Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym;
- c) ustanowienia nowego instrumentu, finansowanego na przykład z dochodów UE uzyskiwanych z tytułu egzekwowania prawa konkurencji, z myślą o wspieraniu wdrażania gwarancji dla dzieci;

31. wzywa Komisję i EBI do zmiany priorytetów EFIS i skupienia się na tworzeniu miejsc pracy i inwestycjach społecznych oraz do odpowiedniego dostosowania wymogów w zakresie ryzyka i rentowności;

32. jest zdania, że specyficzna dynamika dostosowania gospodarczego w strefie euro wymaga opracowania, w ramach mechanizmu zdolności fiskalnej strefy euro, dwóch instrumentów finansowych, które byłyby szczególnie istotne dla wdrażania europejskiego filaru praw socjalnych:

- a) funduszu odnowionej konwergencji strukturalnej wspierającego wdrażanie społecznie sprawiedliwych reform i inwestycji, które są niezbędne do zwiększenia potencjału wzrostu na obszarach dotkniętych kryzysem i przywrócenia pozytywnej konwergencji społecznej, co obejmuje wdrażanie gwarancji dla młodzieży, gwarancji umiejętności i gwarancji dla dzieci;
- b) europejskiego systemu ubezpieczenia od utraty pracy, który stanowiłby uzupełnienie systemów krajowych w przypadku poważnych cyklicznych załamań koniunktury i pomagałby zapobiegać sytuacjom, w których wstrząsy asymetryczne przynoszą ograniczenia strukturalne;

33. wzywa Komisję do włączenia wyżej wymienionych instrumentów finansowych do wniosków dotyczących wieloletnich ram finansowych na okres po 2020 r. oraz do białej księgi w sprawie UGW;

34. wzywa Komisję, ESDZ i państwa członkowskie do odzwierciedlenia europejskiego filaru praw socjalnych w odpowiednich działaniach zewnętrznych, zwłaszcza przez wspieranie wdrażania opracowanych przez ONZ celów zrównoważonego rozwoju, konwencji MOP i europejskich standardów socjalnych z wykorzystaniem porozumień handlowych i partnerstw strategicznych;

35. jest zdania, że europejski filar praw socjalnych powinien zostać przyjęty w 2017 r. jako wiążąca umowa między Parlamentem Europejskim a Radą Europejską, z udziałem partnerów społecznych na najwyższym szczeblu, oraz że powinien on zawierać jasny plan

działań dotyczących jego wdrażania, obejmujący konkretne zobowiązania i docelowe terminy;

36. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Radzie oraz Komisji, a także parlamentom państw członkowskich.

UZASADNIENIE

Model społeczny rozwijany w Europie od XIX wieku, a zwłaszcza po II wojnie światowej, jest jednym z najbardziej zaawansowanych modeli społecznych w historii świata. Dzięki niemu duża część ludności może cieszyć się godziwymi warunkami pracy, kompleksową ochroną socjalną i stosunkowo dobrymi usługami publicznymi. Europejski model społeczny z kolei przyczynia się do istotnego zwiększenia wydajności oraz do konkurencyjności Europy, opierając się na zdrowej i wykwalifikowanej sile roboczej dysponującej godziwą siłą nabywczą pozwalającą realizować złożoną ideę rynku wewnętrznego.

Kolejne rozszerzenia UE pozwoliły przystępującym do niej państwom członkowskim podnieść standardy socjalne i przyczyniły się do stopniowej pozytywnej konwergencji gospodarczej, co było także zasługą unijnych funduszy strukturalnych i funduszy spójności. Ogólnie rzecz biorąc, europejski model społeczny stanowi ważny czynnik stojący za sukcesem integracji europejskiej, która od kilku dekad przynosi owoce w postaci pokoju, bezpieczeństwa i powszechnego dobrobytu. Instytucje państwa opiekuńczego i dialog społeczny pomogły także Europie poradzić sobie z globalnym kryzysem finansowym, który wybuchł w latach 2007–2008.

Trwający od 2010 roku kryzys strefy euro wymierzył jednak potężny cios społecznemu wymiarowi integracji europejskiej. Niemal 2 biliony euro pochodzące z pieniędzy podatników przeznaczono w latach 2008–2014 na pomoc państwa dla sektora finansowego¹, co wywołało kryzys zadłużeniowy w kilku państwach członkowskich. Jednocześnie wiele państw członkowskich zostało zmuszonych do podjęcia rygorystycznych działań na rzecz konsolidacji budżetowej i dewaluacji wewnętrznej, co było w dużej mierze rezultatem braku wspólnych mechanizmów stabilizacyjnych w ramach niesfinalizowanej europejskiej unii gospodarczo-walutowej. Skutkiem tych działań były poważne trudności społeczne, które w wielu krajach są nadal poważne.

W czasie kryzysu w strefie euro sama UE zaczęła być postrzegana przez wielu obywateli jako mechanizm będący źródłem różnic, nierówności i niesprawiedliwości społecznej. Projekt od dekad kojarzony z konwergencją, dobrobytem i postępem jest obecnie obwiniany za pogorszenie jakości siatki bezpieczeństwa socjalnego i uważany za zagrożenie dla dobrostanu obywateli.

Jednocześnie Europa mierzy się z wieloma dobrze znanymi tendencjami strukturalnymi i wyzwaniem w rodzaju globalizacji, zmian demograficznych (w tym starzenia się, feminizacji, niskiego współczynnika urodzeń, migracji), zmiany klimatu i kurczących się zasobów naturalnych. Doświadcza także nowego etapu rewolucji cyfrowej, która istotnie zmienia sposób funkcjonowania rynków pracy.

Sprawozdawczyni uważa to za podstawowe wyzwanie, którym należy się zająć przy formułowaniu „europejskiego filaru praw socjalnych” i poszukiwaniu metod dostosowania europejskiego modelu społecznego do realiów XXI wieku. Nasze struktury państwa opiekuńczego muszą nadążyć za zmianami demograficznymi, technologią, globalizacją i niedawnym istotnym wzrostem nierówności społecznych. Jednocześnie musimy naprawić szkody wyrządzone przez długotrwały kryzys gospodarczy, zdecydowanie wzmocnić „społeczną Europę” oraz ulepszyć procesy kształtowania polityki gospodarczej i kształt

¹ Komisja Europejska, tabela wyników w dziedzinie pomocy państwa (2015), <http://europa.eu/!vp68mB>.

UGW.

Aby stawić czoła temu wyzwaniu i odpowiedzieć na potrzeby obywateli, należy uznać i docenić (ponownie), że państwo ma do odegrania nieodzowną rolę w odniesieniu do kształtowania rynków i zarządzania ryzykiem społecznym. Państwo wypełnia tę funkcję między innymi poprzez uchwalanie przepisów, redystrybucję dochodów oraz zapewnianie (lub wspieranie) zbiorowych systemów ubezpieczeń społecznych, programów wsparcia socjalnego, usług publicznych i usług świadczonych w interesie ogólnym. UE musi kolejny raz stać się w tym zakresie siłą o charakterze wspierającym, wzmacniając państwa członkowskie i pomagając im promować europejski model społeczny w kontekście globalnym. Musi też (ponownie) stać się siłą o charakterze wspierającym w odniesieniu do intensywniejszego dialogu społecznego między przedsiębiorstwami a zatrudnionymi, pomagając urzeczywistnić sprawiedliwy podział dochodów i ryzyka nawet na rynkach kształtowanych przez cyfryzację i globalną konkurencję.

Europejski model społeczny ma oczywiście wiele krajowych wariantów, a w każdym kraju obowiązują specyficzne rozwiązania odpowiadające uwarunkowaniom historycznym i zgodne z zasadą pomocniczości. Niemniej jednak z uwagi na globalizację i rozwój technologiczny państwa członkowskie UE są w dużym stopniu zależne od siebie nawzajem (także z uwagi na więź, jaką stanowi wspólna waluta) i mogą zapewnić swoim obywatelom powszechny dobrobyt jedynie w drodze współpracy. Bez wspólnych ram europejskich państwa członkowskie ugrzęzną w niszczącej konkurencji polegającej na równaniu standardów socjalnych w dół. Europejski model społeczny jest zatem projektem wspólnym, którego główny cel stanowi *pozytywna konwergencja społeczna*: trwała poprawa dobrostanu wszystkich ludzi we wszystkich państwach UE, oparta na zrównoważonym i sprzyjającym włączeniu wzrostu gospodarczym oraz na działaniach pozwalających zapewnić, by żadna jednostka i żadne państwo nie zostały pozostawione same sobie oraz by każdy mógł uczestniczyć w społeczeństwie i gospodarce.

Pozytywną konwergencję społeczną można osiągnąć tylko w drodze wspólnych działań państw członkowskich. W tym celu UE przyjęła już szereg przepisów regulujących rynek pracy, rynek produktowy i rynek usług oraz wprowadziła mechanizmy koordynacji polityki i odpowiednie instrumenty finansowe. Dorobek ma zastosowanie do wszystkich państw członkowskich, a podstawowe prawa socjalne przysługują wszystkim ludziom w UE; dlatego też w proces uwspółcześniania standardów socjalnych z wykorzystaniem europejskiego filaru praw socjalnych powinny być włączone wszystkie państwa członkowskie UE.

W związku z powyższym i mając na uwadze aktualne ramy makroekonomiczne strefy euro, jest oczywistym, że musi się ona zmierzyć z konkretnymi wyzwaniami na drodze do osiągnięcia celów w zakresie zatrudnienia i celów społecznych określonych w traktatach. Okazało się, że związana z członkostwem w strefie euro utrata pewnych krajowych instrumentów ekonomicznych tworzy presję na intensywniejsze i szybsze procesy dostosowań wewnętrznych dotyczących na przykład wynagrodzeń, warunków pracy, bezrobocia i ograniczania wydatków socjalnych. Przywrócenie odpowiedniego bezpieczeństwa społeczno-ekonomicznego pozwalającego skompensować tę zwiększoną elastyczność wewnętrzną w strefie euro wymaga zatem ustanowienia konkretnych celów społecznych, standardów lub instrumentów finansowych na szczeblu strefy euro.

Jakie są najważniejsze aspiracje i oczekiwania obywateli Unii w odniesieniu do

uwspółcześnienia europejskiego modelu społecznego? Obywatele pragną z pewnością utrzymać europejski styl życia i móc pokładać zaufanie w zrównoważonym rozwoju Europy zapewniającym wysoką jakość życia obecnym i przyszłym pokoleniom. Powyższe oznacza, że UE i jej państwa członkowskie muszą:

- przygotować ludzi i wzmocnić ich pozycję pod względem wiedzy, umiejętności, czasu i miejsca w celu umożliwienia im rzeczywistego uczestnictwa w procesach gospodarczych;
- prowadzić taką politykę gospodarczą, która przyczynia się do tworzenia miejsc pracy wysokiej jakości i umożliwia ludziom osiągnięcie stanu bezpieczeństwa ekonomicznego oraz samorealizacji w godziwych warunkach pracy;
- chronić ludzi przed ryzykiem społecznym na przestrzeni całego ich życia;
- obniżyć obecny wysoki poziom nierówności społecznych; oraz
- promować aktywne uczestnictwo obywatelskie: państwo opiekuńcze musi być zrozumiałe i dostępne, umożliwiać ludziom odczuwanie odpowiedzialności oraz oferować odpowiednio otwarte struktury dialogu społecznego i polityki demokratycznej.

Pomysły i energia młodych ludzi będą miały szczególnie duże znaczenie dla uwspółcześniania i unowocześniania struktur państwa opiekuńczego oraz zapewniania powszechnego dobrobytu. W ujęciu uśrednionym przedstawiciele generacji Y są prawdopodobnie najlepiej wykształconym pokoleniem, jakie kiedykolwiek żyło w Europie, jednak w porównaniu z przedstawicielami poprzednich generacji muszą się oni mierzyć ze znacznie dłuższymi i bardziej niepewnymi procesami przechodzenia od etapu kształcenia do etapu zatrudnienia, co częściowo niszczy ich ogromny potencjał. Musimy zapobiec tej wielkiej stracie społecznej poprzez lepszą organizację ich włączenia gospodarczego, społecznego i politycznego.

Wszystkie te wyzwania i aspiracje wymagają szeregu zmian w zestawie narzędzi stanowiących podstawę europejskiego modelu społecznego.

Pomocna dla określenia kierunku tej ewolucji jest koncepcja „inwestycji społecznych”. Opiera się ona na założeniu, że zapobieganie i wczesne interwencje pociągają za sobą niższe koszty niż następcze rozwiązywanie bolączek społecznych. Inwestycje społeczne polegają na publicznym świadczeniu (wspieraniu świadczenia) usług, które umożliwiają wszystkim ludziom uczestnictwo w gospodarce i społeczeństwie na przestrzeni ich życia, np. dzięki opiece nad dziećmi na wysokim poziomie, kształceniu, uczeniu się przez całe życie, opiece zdrowotnej, aktywnym politykom rynku pracy, ubezpieczeniu społecznemu, systemom dochodu minimalnego oraz działaniom ukierunkowanym na walkę z brakiem umiejętności cyfrowych. Inwestycje społeczne są niezbędne dla zapewnienia zrównoważonego wzrostu gospodarczego i wysokiej jakości życia w rozwiniętych gospodarkach. Główna odpowiedzialność w tym zakresie spoczywa na sektorze publicznym, ale inwestycje społeczne mogą być też skutecznie realizowane przez przedsiębiorstwa społeczne i inne podmioty z „trzeciego sektora”.

Europa będzie także musiała dostosować swoje przepisy prawa pracy i systemy ubezpieczeń społecznych w celu zapewnienia godziwych i uczciwych warunków pracy oraz ochrony socjalnej pracownikom wszystkich kategorii. Popyt na pracę staje się i najpewniej pozostanie bardziej „płynny” i zdywersyfikowany, co w niektórych przypadkach może wywierać korzystny wpływ na wydajność i równowagę między życiem zawodowym a prywatnym. Niemniej jednak nietypowe formy zatrudnienia często wiążą się również z wydłużonym

okresem braku bezpieczeństwa ekonomicznego i niepewności, z czym musi walczyć sektor publiczny.

Zmiany będą także niezbędne w obszarze uzyskiwania dochodów przez państwo opiekuńcze. Proces ten opiera się obecnie na czterech głównych mechanizmach sprawiedliwej dystrybucji wartości gospodarczej, którymi są:

- negocjacje kapitału i pracy w sprawie dystrybucji dochodu brutto, w tym prowadzone w ramach negocjacji zbiorowych; są one wzmocnione płacą minimalną i innymi mechanizmami wspieranymi przez państwo;
- systemy ubezpieczeń społecznych ujęte w ramy przepisów i zasilane składkami odprowadzanymi przez zatrudnionych, pracodawców i państwo;
- system podatkowy i wydatki publiczne; oraz
- uregulowanie międzynarodowego systemu finansowego i walka z unikaniem opodatkowania.

Wszystkie te cztery mechanizmy są niezbędne dla zapewnienia trwałości państwa opiekuńczego i odpowiedniego poziomu inwestycji publicznych. W przyszłości konieczne będzie jednak zmniejszenie zależności od składek odprowadzanych przez pracowników i zwiększenie zależności od ogólnego systemu podatkowego, regulacji finansowych i zdecydowanej walki z unikaniem opodatkowania. Kumulacja uprawnień do ubezpieczenia społecznego poprzez wykonywanie pracy stanowi istotny aspekt godziwej pracy, który motywuje zatrudnionych i przyczynia się do długofalowej stabilności gospodarczej i społecznej w większym stopniu niż świadczenia uzależnione od dochodu czy systemy bezwarunkowego dochodu podstawowego. Niemniej jednak obecny wysoki poziom nierówności społecznych, upowszechnianie się nietypowych form zatrudnienia i wzrastająca kapitałochłonność produkcji gospodarczej wskazują na konieczność obniżenia klina podatkowego (w tym składek na ubezpieczenie społeczne) oraz współfinansowania systemów ubezpieczenia społecznego w większym stopniu z innych dochodów podatkowych (np. podatku od zysków kapitałowych, bogactwa lub zanieczyszczenia) w celu zapewnienia wszystkim godziwego poziomu ochrony socjalnej.

W odniesieniu do europejskiego zarządzania gospodarką należy dążyć do przywrócenia jeszcze większej równowagi, zwracając baczniejszą uwagę na wskaźniki społeczne przy kształtowaniu polityki gospodarczej. W odniesieniu do strefy euro konieczne jest uruchomienie nowego pozytywnego cyklu, w ramach którego większe inwestycje prowadziłyby do tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy, dając ludziom bezpieczeństwo ekonomiczne i przyczyniając się do większego popytu globalnego oraz do dalszych inwestycji. Wyższy poziom zatrudnienia i lepsza ochrona socjalna doprowadziłyby także do zwiększenia otrzymywanych dochodów, a przez to poprawiłyby trwałość państwa opiekuńczego. Euro powinno wreszcie stać się motorem pozytywnej konwergencji społeczno-gospodarczej.

W ramach europejskiego filaru praw socjalnych należy również uwzględnić lepsze wykorzystanie polityki zewnętrznej UE z myślą o urzeczywistnieniu praw socjalnych w Europie i osiągnięciu ogólnoswiatowych celów zrównoważonego rozwoju. Europa ma wyraźny interes strategiczny we wzmocnieniu dialogu społecznego, wdrożeniu konwencji i zaleceń MOP oraz usprawnieniu systemów zabezpieczenia społecznego i usług społecznych na całym świecie. Te interesy powinna więc realizować w drodze swoich porozumień

handlowych, partnerstw strategicznych, polityki rozwojowej, europejskiej polityki sąsiedztwa oraz Europejskiego programu w zakresie migracji.

Podsumowując, europejski filar praw socjalnych stanowi ważną i pilną inicjatywę, która została słusznie umieszczona przez Komisję Europejską i Parlament Europejski na szczycie listy swoich priorytetów politycznych. Projekt ten oraz idea „społecznej Europy” nie mogą jednak być ograniczone do wąskiej grupy unijnych specjalistów. „Społeczna Europa” jest obecna w praktycznym życiu każdej osoby dzięki prawom, które przysługują jej w pracy, usługom społecznym, do których ma dostęp, inwestycjom społecznym, które otrzymuje, polityce, która wpływa na jej perspektywy ekonomiczne oraz ochronie socjalnej, na której może się wesprzeć wówczas, gdy natrafi na trudności w życiu.

„Społeczna Europa” w widoczny sposób poprawiająca życie ludzi jest i musi być dostępna dla wszystkich. Siła europejskiego filaru praw socjalnych musi zatem promieniować na całą wielopoziomową strukturę UE, w tym na władze lokalne, regionalne i krajowe oraz na mechanizmy ich współpracy z przedsiębiorstwami, związkami zawodowymi i społeczeństwem obywatelskim.